

Gidsengids nr. 238 herfst 2016

Enschede

A G E N D A

Wanneer	Start	Activiteit	Waar / info
26 september- 21 oktober		Schoolwandelingen Ledeboerpark	Abraham Ledeboerpark
27 oktober	14.00 uur	Interne wandeling "Langs de Houwbeek door de Helmerhoek"	Wijkcentrum "De Helmer", Runenberghoek 4 Tel. 053-4780392
29 oktober	19.00 uur	Nacht van de nacht	Hof Espelo, Koetshuis
1 november	09.30 uur	Vergadering schoolwandeling werkgroep	Abraham Ledeboerpark, Lammerinkswönner
2 november	14.00 uur	Publiekswandeling "Over de Stiewelpaden van Twekkelo"	Johanneskerkje, Twekkelerweg 110. Laarzen of waterdicht schoeisel zijn raadzaam. Tel. 053-4343648
5 november		Natuurwerkdag NL	Voor meer info zie : www.natuurwerkdag.nl
7 januari		Nieuwjaarswandeling	
woensdag	9 – 12 uur	Heemtuin werkochtend	Tel. 053-4773340

Van de voorzitter

door Hanneke van Dorp – september 2016

Dit is het herfstnummer van de Gidsengids. Terwijl ik dit schrijf is het buiten 23 graden en ik zou liever nog even lekker de tuin in gaan; op mijn blote voeten op het gras lopen zolang het nog zulk lekker weer is. Klimaatverandering is soms best lekker! Ook voor onze Aamsveenwandelingen met de basisscholen en voor de herfstwandelingen in het Ledeboerpark. De paddenstoelen-wandeling op 25 september in het Stroinkbos was ook al zo'n zomerse aangelegenheid en toch waren er verrassend veel, spannende paddenstoelen. Kostgangerboleten zagen we nog nooit zo veel. Volgens Jisk, die de wandeling leidde, zou dat een gevolg van de droogte kunnen zijn. Allemaal heel leuk, maar als ik zie hoe droog alles buiten is dan snak ik, net als de natuur naar echte herfst.

Na de drukke zomermaanden gaan we weer een rustige winter tegemoet met een wat minder gevulde agenda in deze gidsengids. Wat iedereen wel vast in de persoonlijke agenda's kan zetten is de datum voor de Nieuwjaars bijeenkomst! De details daarover volgen in ons winternummer.

Verder zijn er weer een aantal leuke verslagen te lezen van de activiteiten van de afgelopen maanden, iets informatiefs over duurzaam bouwen, een verhaal over een heel bijzondere spin die we in het Aamsveen vonden en een belevenis uit Celia's tuin die voor mij heel herkenbaar is. En zo leer ik na al die jaren in Twente ook weer een nieuw woord. Dat is leuk en het past goed bij IVN, want als we iets doen bij IVN dan is dat voortdurend nieuwe dingen leren aan onszelf en aan anderen.

De Nacht van de Nacht op 29 oktober 2016

door Hanneke van Dorp – september 2016

Zoals elk jaar willen we ook dit jaar weer mee doen aan de Nacht van de Nacht. Dat is een landelijke festiviteit waarin diverse groene organisaties de aandacht vestigen op de nacht en de waarde en schoonheid van rust en duisternis.

IVN Enschede helpt al weer heel wat jaren mee met de activiteiten van Landschap Overijssel op Hof Espelo. Ook dit jaar zal er weer een kindertocht zijn.

Dit keer onder de naam: “Sterren van de Nacht”

Verschillende leden hebben al aangegeven daar aan mee te willen helpen en er is nog steeds gelegenheid mee te doen voor wie dat wil. Het is altijd een geweldig leuke avond! Je kunt je nog bij mij aanmelden.

Zomeravondwandelingen van Landschap Overijssel en IVN Enschede

door Celia Horst – september 2016

foto Celia Horst

Aamsveen

Afgelopen zomer is er weer heel wat afgewandeld! Zo waren er onder andere de zomeravondwandelingen. Deze wandelingen werden georganiseerd door Landschap Overijssel in samenwerking met IVN Enschede.

Vorig jaar hebben een aantal van onze gidsen een cursus Landschapsgids gevolgd. Deze cursus werd georganiseerd door beide partijen en zo kwamen er dus een aantal van onze IVN gidsen ook als gids aan het werk bij Landschap Overijssel. En dat voelt, wat mij betreft, soms een beetje dubbel... Want voor welke partij wil je nu het liefst reclame maken, kennis uitdragen. Gelukkig kwam er een oplossing in de vorm van een samenwerkingsverband: de zomeravondwandelingen die L.O. al langer op de agenda heeft staan worden nu door beide partijen samen georganiseerd. Maar hoe laat je dat nu zien? L.O. wil graag dat je hun kleding draagt als gids. Zo ben je zichtbaar herkenbaar. Maar IVN Enschede dan? Hoe kunnen wij ons laten zien tijdens deze wandelingen? Ik zelf heb er voor gekozen om mijn IVN pet aan mijn rugtas te hangen. Zo was Landschap Overijssel zichtbaar aan de voorzijde en had de achterhoede zicht op IVN.

Aan het begin van de wandeling heb ik kort wat verteld over het feit dat we hier met zowel L.O. als IVN Enschede op pad gingen. Tijdens de wandeling waren beide logo's in beeld en een enkele wandelaar vroeg daar vervolgens ook op door. Wat mij betreft een goede oplossing. Hoe de wandelingen vervolgens zijn geweest kunt u in deze en de vorige Gidsengidsen lezen.

Ps. Benieuwd naar hoe je aan zo'n pet komt? Vraag maar eens aan Mieke Vlierhaar, zij kan er vast meer over vertellen.

Avondwandeling Kristalbad

door Peter Baarslag – 9 augustus 2016

Op 9 augustus 2016 vond de in diverse media aangekondigde excursie naar het 'Kristalbad' plaats. Ongeveer 45 deelnemers worden van 19.00 tot 21.00 uur door het 40 ha. grote gebied geleid. Het gezelschap is opgedeeld in drie groepen onder de leiding van en met een toelichting door de gidsen Lucia den Ouden, Adri Schols, Chris Eijkholt en ondergetekende. Onder de deelnemers bevindt zich ook een jeugdige geïnteresseerde van ± 3 jaren, bij Pa op de rug. Na een welkomstwoord worden de hoofdlijnen van de totstandkoming en de samenwerkingsverbanden van het 'Kristalbad' toegelicht.

Vanuit financieel oogpunt bezien is het een gunstige avond voor Landschap Overijssel, relatief weinigen waren donateur\beschermer dan wel lid van het IVN en konden dientengevolge kosteloos meelopen.

Tussen L.O. en de afdeling IVN Enschede bestaat een vorm van samenwerking op het gebied van wandelingen, temeer daar natuurgidsen van beide instellingen over en weer actief zijn. In de publiciteit komt dit nog niet altijd duidelijk naar buiten. Met andere woorden dit aspect behoeft wellicht enige nadere uitwerking; in de context van deze avond is 'uitkristallisering' een passende[r] benaming.

De weersomstandigheden zijn op deze prachtige rustige zomeravond optimaal.

Een recent persbericht maakte nog eens duidelijk dat een tekenbeet nare gevolgen kan hebben, dus een oproep om zo mogelijk de sokken over de broekspijpen te trekken werd dankbaar opgevolgd. Jammer voor diegene die een te sterk gekrompen broek, een modieuze 3/4 broek of sneakers aan heeft ...

Teneinde elkaar niet voor de voeten te lopen liepen er twee groepen, met een gepaste tussenafstand, met de wijzers van klok mee, een derde groep in omgekeerde richting. Laatstgenoemde groep loopt een zeker risico voortdurend de ondergaande zon over het water te zien schijnen - en dat kan, zoals bekend, best moeilijk zijn - maar de eerste wolken zijn reeds zichtbaar om dit 'nadeel' beperkt te houden. *Ieder nadeel heb z'n voordeel...!*

Rond enige eikenbomen langs het Twentekanaal wordt gewezen op de, inmiddels voorbij, aanwezigheid van de eikenprocessierups. Voor sommigen een bekend fenomeen, anderen willen wellicht graag kennis maken met de traag voortbewegende diertjes. Helaas, geen rups te zien, seizoen gesloten. Om de teleurstelling te verdringen en de aandacht af te leiden wordt overgeschakeld naar onderwerpen als de moeilijke oversteekbaarheid voor grotere dieren van het kanaal, de voormalige markengrenzen en de daarbij behorende [onzichtbare] 'Koekoeksteen', biologisch weide beheer en de ecologische verbindingen. In het kader van ecologische hoofdstructuur, eco-zones, fauna- en flora uitwisseling tussen de vm. marken Tweekelo en Driene zijn er naast het Twentekanaal ook nog de spoorlijn Enschede - Hengelo en de Hengelostraat als barrières.

Eenmaal in het feitelijke 'Kristalbad' aangeland komen de hoofdthema's meer aan de orde t.w. waterberging, waterbeheer, waterkwaliteit, biologische zuivering, flora en fauna, recreatie, cultuur en ruimtelijke ordening. Dit laatste om de historische hechte band en dito samenwerking tussen de gemeenten Enschede en Hengelo nog meer te intensiveren [!], dit in weerwil van het natuurlijke hoogteverschil tussen de gemeenten waardoor het water van Enschede naar Hengelo loopt. Maar thans wel via het 'Kristalbad' sinds enige jaren!

Veel vogels hebben het 'Kristalbad' ontdekt; aanvankelijk waren het ± 140 vogelsoorten op enig moment, thans is dit aantal gestegen tot bijna 180 soorten. Recent zijn waargenomen een Bruine

boszanger, broedgebied Siberië\Azië, Kleine Karekiet en het Baardmannetje. Het wachten is op het moment dat de Zwarte stern gaat nestelen op een van de speciaal aangelegde drijvende eilandjes.

In het gebied huizen ook vele padden, kikkers en salamanders. De groep onder de leiding van Adri Schols heeft het geluk een zeer deskundige en enthousiaste uitleg over deze amfibieën te mogen meemaken. Adri leidt de werkgroep Paddentrek uit Hengelo die in het paddentrekseizoen de oversteek tussen de drie compartimenten van het 'Kristalbad', maar ook elders, in goede banen leidt. Daartoe zijn dit jaar vier passages onder de Fietssnelweg F35 aangelegd. Helaas hebben nog niet alle padden deze voorziening ontdekt, vaak is een triest einde op de F35 hun lot.

Wat wij zien zijn in hoofdzaak de alom bekende eend, gans, zwaan, meerkoet, waterhoen enz.

Het aspect 'cultuur' was tot voor kort hoorbaar middels met voetkracht bediende apparatuur die poëtische bijdragen van zowel de Enschede als de Hengelose [vm.] stadsdichters ten gehore bracht. Helaas, wat hoorbaar is slechts het trappen op een pedaal. Of er wordt gebroed op nieuwe gedichten?

Aan de Enschedese kant zien we het water van de Elsbeek het 'Kristalbad' instromen, kort voor de gemeentegrens met Hengelo zien we het biologisch gezuiverde water wegstromen naar laatstgenoemde gemeente. Het riet en ander beplantingen hebben hun heilzame uitwerking gehad.

Waterschap 'Vechtstromen' monitort voortdurend de waterkwaliteit en de filterende werking van de beplantingen in de drie compartimenten. Recent is in het eerste compartiment een proefopstelling gemaakt - met gaas en palen afgedekt tegen hongerige vogels - met nieuwe rietsoorten om de natuurlijke waterzuivering te optimaliseren. De 'waterharmonica' die de waterberging, de in- en uitstroom aanstuurt is gebaseerd op een 12-uurs cyclus: vier uren volstromen, vier uren leegstromen vier uren droogstaan. Dit alles computergestuurd met beproefde onderzoeksgegevens van het Wetland Research Centre van de universiteit van Halmstad in Zweden. Daarbij wordt uiteraard rekening gehouden met fluctuaties bij de instroom door klimaat- en seizoeninvloeden.

Veel stoffen worden gefilterd waaronder zware metalen en een moeilijk punt vormen de medicijnresten in het rioolwater. Het is nog geen kristalhelder drinkwater dat naar de buurgemeente stroomt.

Tegen 21.00 uur nemen de gidsen afscheid van de in drie groepen opgedeelde deelnemers, echter minus drie personen: een ouderpaar met een zeer geïnteresseerd ± 3 jarig kind dat een extra uurtje avondpermissie heeft mogen genieten, maar het signaal 'kinderbedtijd' is onverbiddelijk. Daarmee is mogelijk wel onbewust de basis gelegd voor een toekomstig donateurschap voor Landschap Overijssel. Voor wie de excursie niet heeft kunnen bijwonen: raadpleeg de webcam op www.vechtstromen.nl

Noot van de redactie : naar aanleiding van bovenstaand verslag heeft Adri Schols, Coördinator Werkgroep Paddentrek Hengelo, bij het waterschap navraag gedaan naar de exacte werking van de compartimenten van het Kristalbad. De heer Jeroen van der Scheer, Hydroloog Waterschap Vechtstromen reageerde als volgt:

“Het was oorspronkelijk inderdaad de bedoeling dat elk compartiment gedurende acht uur gevuld zou worden om daarna in 16 uur weer leeg te lopen. De verhouding vullen/leeglopen is 1:2, omdat er drie compartimenten zijn.

Proefondervindelijk is de tijdsduur naderhand aangepast. Ik heb bij mijn collega die de drie automatische stuwen beheert, nagevraagd hoe de regeling op dit moment is: elk compartiment wordt 20 uur gevoed. Daarna heeft het 40 uur om weer leeg te lopen en begint de cyclus opnieuw.

Dit is de regeling bij droog weer. Wanneer er veel regen valt in Enschede neemt de aanvoerhoeveelheid toe en zal het hele Kristalbad ingezet worden als retentiegebied.”

Avondwandeling op de Lonnekerberg

door Tineke Eitink – 12 juli 2016

foto's Wim Pauw en Wikipedia

Toen Lidy V en ik begin juli op de Lonnekerberg gingen voorwandelen, zagen we dat het hele gebied deze keer wel ontzettend nat en modderig was. Kun je dat je publiek aandoen? Nou ja, we zien wel.

Zo te zien hebben de wandelaars er wel zin in ..

Misschien lag het aan 't onvoorspelbare en regenachtige weer van de laatste tijd of misschien ook aan het summiere persbericht. Hoe dan ook, we zijn uiteindelijk met een klein groepje van ca. 12 wandelaars (incl. 4 IVN-ers) op pad gegaan. De weergoden bleken ons goed gezind, geen enkel drupje, af en toe brak de zon zelfs even door. Eigenlijk perfect wandelweer.

Lidy en ik hebben er bewust voor gekozen om deze keer het vliegveld niet mee te nemen vanwege de extra lengte van de wandeling. Ik heb natuurlijk wel een en ander over het nieuwe natuurgebied verteld en over de ca. 100 paartjes veldleeuweriken en de vele vleermuizen die er inmiddels onderdak hebben gevonden, waaronder de zeldzame Brandtsvleermuis en de vale vleermuis.

Onderweg ontdekten we een klein fragiel plantje waarvan een afbeelding op de volgende pagina staat. Niemand wist te vertellen wat het was. Uw eigen Sherlock Holmes kwam na dagen driftig en uitgebreid zoekwerk uiteindelijk uit op de vroegere benaming "rondbladig wintergroen" (... ?). Rond wintergroen staat vermeld op de [Nederlandse Rode lijst van planten](#) als vrij zeldzaam. Maakt deel uit van de Heidefamilie. De bloemetjes zijn op de originele foto niet duidelijk te zien, maar er zitten 5 witte kroonbladeren aan, die in een soort belletje naar beneden hangen.

Als iemand ons kan vertellen of het klopt, of dat het een ander plantje is, ontvangen we graag je verhaal. Wie het zeker weet mag het graag zeggen in de volgende uitgave van de Gidsengids ...

Rondbladig Wintergroen gespot op de Lonnekerberg

Rond Wintergroen - Wikipedia

Publiekswandeling Aamsveen

door Ietje Bijvank – 23 augustus 2016
foto's Tineke Eitink

Het was warm, zo warm dat ik dacht, ze blijven vast allemaal lekker thuis in de tuin of in de stad op het terras. Maar nee, ruim 75 man sterk kwamen ze .. dus Celia, Tineke en ik hadden ieder een groep van ongeveer 25 personen.

Ik ging met mijn groep als eerste op weg en nog voor het bruggetje naast de voorde hadden we al 2 ooievaars, 1 ree en 1 buizerd gezien. De avond kon al niet meer stuk.

Het was een plezierige groep mensen. Ze luisterden aandachtig en stelden geïnteresseerde vragen. Een heleboel mensen waren toeristen die het gebied niet kenden. Men verbaasde zich over de rust en het 'vlakke veen' met het prachtige pijpenstrootje. (Het gebied lag er mooi gladgeschoren bij, vond men. Hoe krijgen ze dat voor elkaar?!)

In ieder geval kon ik niet nalaten te vertellen dat het straks in oktober, november nog prachtiger is, bij laagstaande zon als die grashalmen goudgeel opgloeien in het licht (ahem!). Maar nu waren ze geïnteresseerd in de vossenbessen, de struikheide die op haar mooist was, het gebied zelf.

Ik weet niet hoe Celia en Tineke het ervaren hebben. Op een gegeven moment, tegen het eind van de wandeling, werden de paden zo nauw en de begroeiing zo hoog en dicht dat ik een deel van de wandelaars kwijt raakte. Maar gelukkig, op weg naar de 'blokhut' zagen we ze weer.

Vuilboom met zwarte en rode bessen

Een van de deelnemers was gefascineerd door de vuilboom die op dat stuk toevallig erg veel voorkomt. Hij had er steeds naar lopen vragen, want die boom stond in zijn tuin en hij wist niet wat het was. Zou hij het weghalen of niet? Na de bekende uitleg was hij best tevreden dat die boom zo maar in zijn tuin stond. Hij mag blijven!

Het was een mooie wandeling, ondanks dat er veel minder bloeiende planten waren dan in mei/juni.

Natuurbewust en duurzaam bouwen

via Tineke Eitink

foto website www.cobhuis.nl

Samenvatting van een artikel uit het Weekblad de Swollenaer van 5 september 2016

Redactie: Christiaan Schutte

Natuur blaast 'eerste Cobhuis' adem in

HOLTENBROEK – Het huisje is nauwelijks groter dan een kampeertent. Zonder het groene dak zou het binnen twee jaar wegspoelen door de regen. Onder de dakrand zitten kommetjes voor vogelnestjes. De muren met kleine gaatjes zijn het domein van insecten. Waar het staat? In De Efteling? Nee, in de achtertuin van Peter en Annemarie van der Beek, middenin Holtenbroek.

Het stel, dat gelooft dat wonderen bestaan en een betere groenere wereld mogelijk is, bouwde het eerste Cobhuis van Nederland. "Het Cobhuisje zelf kostte ongeveer vijfhonderd euro. Zaken als vervoer waren voor ons nog het duurst", zegt Annemarie. De watergevoeligheid daargelaten is cob oersterk, verzekert Peter. "In andere landen zijn cobhuizen teruggevonden van ver voor de jaartelling, duizenden jaren oud."

Cob lijkt op leem maar is wezenlijk anders. De belangrijkste bestanddelen zijn klei, zand, stro, aarde, kalk en water. Het materiaal is zwaar en stevig. Eenmaal opgedroogd is water dus het enige gevaar. Lekker handig in Nederland zou je zeggen. Volgens Annemarie is dat echter totaal geen probleem. "In Amerika en Engeland heb je al veel cobhuizen en daar regent het net zo goed. Waar je voor moet zorgen is dat, zoals de Engelsen dat noemen, de hoed en de laars goed zijn. Het dak moet een bepaalde lengte overhellen, zodat de muren altijd droog blijven en een goed fundament is essentieel. Een cobhuis bouw je beter niet in een dalletje waar het water zich ophoopt." Cob is dus sterk, duurzaam en goedkoop.

Dat het wonen in een cobhuis wat primitief overkomt, werpt Peter van zich. De aanleg van elektriciteit bijvoorbeeld is geen enkel probleem. "Dat gaat zelfs makkelijker. Heb je een foutje gemaakt bij het trekken van kabels, dan maak je toch gewoon een nieuwe sleuf? Cob isoleert goed. In de winter houdt het warmte langer vast en 's zomers is het koeler." Nog zo'n eigenaardigheid is dat je, aldus Peter, heel makkelijk een bank kunt maken door een deel van de cobmuur te laten 'inspringen' in de woning. "Op die manier kan je hoeken volbouwen en de ruimte optimaal benutten." Annemarie vult aan: "Een Cobhuis bouw je om jouw woonwensen heen.

Over een ding hoeft wat Peter en Annemarie geen misverstand te bestaan. En dat is dat het milieu de grote winnaar is als cobhuizen populair worden. Van het levende dak tot de fundering, een cobhuis klopt. Zie ook www.cobhuis.nl.

Natuur (gids-) ervaring

door Hanneke van Dorp – juni 2016

foto Henk Eitink

Het is al weer een paar maanden geleden, maar hier wil ik met de lezers van de Gidsengids een ervaring

delen die ik had tijdens de veldwerkdagen van de brugklassers van Zuid in juni. Een paar ochtenden hielp ik met andere gidsen de leerlingen met de opdracht bij de uitkijktoren in het Aamsveen.

We ontvingen de groepjes leerlingen bij de toren en vertelden ze daar, terwijl ze lekker in de schaduw op het fundament van de toren konden zitten, een inleidend verhaaltje over het veen en hoe het ontstaan is. Daarna klommen we samen op de toren om het gebied van daar te bekijken.

In één van de groepjes was een meisje met waarschijnlijk een buitenlandse achtergrond. Terwijl we verder over het pad het veen in liepen vroeg ze me verbaasd: “Kun je hier helemaal niets kopen?” Ik begreep de vraag eerst niet, en vroeg me af of ze vergeten was iets te eten of drinken mee te nemen, maar daar ging het niet om. Ze was verbaasd over de wildernis waarin ze terecht gekomen was, zonder huizen of winkels. “Woont hier dan helemaal niemand?” vroeg ze.

Van één van de leraren hoorde ik bijna hetzelfde verhaal over een leerlinge van de Internationale School, die op dinsdag in het Aamsveen geweest was. Ze had gevraagd waar de huizen waren. Dat meisje was afkomstig uit Peking en was waarschijnlijk haar hele leven nog niet echt buiten de stad geweest. Van een in Peking opgegroeid kind dat weinig anders dan stad, vliegvelden, autowegen (en hopelijk ook stadsparken) gezien heeft kun je je zoiets bij nader inzien wel voorstellen, maar ook een deel van de kinderen die in Enschede opgroeien komt zelden of nooit buiten de stad.

De verbazing op deze momenten was wederzijds: het kind ontdekte een totaal nieuwe wereld en de natuurgids werd geconfronteerd met een totaal vreemde leefwereld.

Daarbij dringt zich aan mij ook de vraag op wat zo'n kind van het verhaal dat wij daar onderaan de toren verteld hebben mee gekregen heeft. Veel zal langs haar heen gegaan zijn. Hoe vaak gebeurt ons dat als we met leerlingen in de natuur zijn? Praten we compleet over hun hoofden heen omdat wat ze zien zo vreemd voor ze is dat onze verhalen kant nog wal voor ze raken?

En misschien is dat niet eens zo erg. Dit meisje heeft wel iets geweldig nieuws beleefd, iets van de wereld gezien dat ze nog niet eerder zag. Dát zal haar wel bij blijven.

Misschien is wat zo'n kind ervaart in het Aamsveen wel te vergelijken met mijn eerste ervaringen bij de aankomst in een onbekend vakantieland. Hoe dat voelt ben ik na een paar dagen al weer half vergeten omdat die eerste indrukken al snel weer gesleten zijn. Als mijn nieuwe omgeving een beetje vertrouwd begint te worden kan ik er vaak pas echt van gaan genieten. Ik moet eerst de dingen om me heen leren herkennen en begrijpen.

Ik hoop dat we als gidsen kinderen zo ver kunnen begeleiden dat ze van hun natuurervaring kunnen genieten en het niet allen ervaren als een vreemde onbekende wereld. Daarvoor is het denk ik erg belangrijk samen met de kinderen dingen te ervaren en goed naar ze te luisteren. Het uitvoeren van de opdracht of het juiste antwoord op de vraag is dan maar bijzaak.

Een mooie dag uit met IVN Enschede

door Celia Horst - 3 september 2016

foto Celia Horst

Zaterdagochtend 3 september verzamelden zo'n 20 mensen zich op de parkeerplaats bij de Helmerzijde. Allemaal klaar voor een gezellig dagje uit! Deze keer stond Twickel op het programma. Het waren duidelijk minder deelnemers dan voorgaande jaren... Hoe dat kwam is mij niet helemaal duidelijk geworden, maar ik vond het wel jammer. Er zijn een aantal leden die ik alleen op dit soort momenten tegen kom en die liepen we nu dus mis.

Toch is het een heel geslaagde dag geweest met een leuk en gevarieerd programma. We startten in de Oranjerie met koffie/thee en wat lekkers. Daarna liet een gids ons de verschillende tuinen van Kasteel Twickel zien. Hij vertelde enthousiast over de flora en historie van het landgoed. Vervolgens kregen we een excursie in en rondom Museumboerderij Wendezele waar na afloop een heerlijke lunch voor ons klaarstond (incl. twee eigengemaakte quiches). Toen de inwendige mens tevreden was zijn we naar de Noordmolen gegaan, waar we uitleg kregen over de werking van de watermolen en het bereiden van lijnzaadolie. Tot slot had de organisatie nog wat lekkers voor ons te drinken en daarna ging iedereen zijns (of haars) weegs.

Het was gezellig en ook het weer werkte fijn mee. De organisatie heeft wat mij betreft dan ook weer een dikke pluim verdiend.

Er zijn die dag heel wat foto's gemaakt en een selectie daarvan is te vinden op onze facebookpagina (het adres staat in het colofon achterin deze gidsengids en is ook te bekijken wanneer u geen facebookprofiel heeft).

Moerascipres met luchtwortels in de tuin van Kasteel Twickel

SPINNEKOP

*Vertel mij is iej spinnekop
Ho kwam ie an dat goorn?
Iej maakt ow web ja zonder strop
Wil mij dat is verklaor'n*

*Ho krieg iej toch dee endkes vast
Zo heelmaols zoonder knupp'n
En toch zit 't duch mij nog wa vast
Iej keunt er fleenk in wupp'n*

*Zo haank den dauw ok in ow web
En 'k weet nich hovöl bocht'n
Het geet nich kot (1); in iedern knep
Is het vaste saom'n evlocht'n*

*De meest'n groezelt as z'ow zeet
Ze veendt ow vies en smerig.
Ze trapt ow dood, ja bie de vleet;
Kiek, dat is nicht plezeerig.*

*Wat bin iej dom, o meanskenkeend
Wat kön iej slecht begriep'n
Daor boow'n wont den Dierenvreend
Ik daans naor Ziene piep'n*

*Den zaorgt dat ik het goorn krieg ..
Den leern mij het weew'n
Den haoldt ja allns in de rieg' ..
Den gaf mij ook het leew'n.*

Uit het boekje "Waarum zo gow vergett'n" door (opa) Hendrik Eitink - 1968

Hendrik Eitink begon pas rond zijn 50e te schrijven. Zijn gedichten zijn recht op de man af, soms humoristische, soms fraaie natuurpoëzie, maar steeds volgens levenswijsheid. Naast dichten ging hij ook beeldhouwen, in hout en steen, zonder ook maar enige opleiding in die richting gevolgd te hebben. Zijn glasmosaïeken hebben lang in het oude restaurant Huize Hölterhof gehangen.

Wat een leuke en verrassende ontdekking!

door Jan Willem Visschers - 2 september 2016

foto's Celia Horst en Jan van Duinen

Het was tijdens het voorwandelen in het Aamsveen op jl. 2 september. Een van ons (was het Celia of Tineke of?) zag opeens een prachtige opvallend fel gekleurde spin zitten. Het was in de buurt van het, bij velen van u bekende, "Gat van Wiechert".

Zo op kniehoogte zat ze (het was een 'ze', zoals we later na meer informatie wisten) ondersteboven in haar wielweb. Ogenscheinlijk geduldig te wachten tot er een prooi in haar web zou komen. Met al die nieuwsgierige ogen, zowel van mensen als van evenzovele camera's om haar heen, was daar natuurlijk weinig kans op....

Nog een opvallend detail: Er leek een soort van herstelde weeffout in het web te zitten. Een zigzaglijn in het web leek wel op een zigzagsteek waarmee je een scheur in textiel herstelt. Ieders

nieuwsgierigheid was gewekt en kreeg nog een extra dimensie toen een oplettende mede-natuurlijkheidsliefhebber op zo'n afstand van een halve meter van het web een merkwaardig soort van 'urkje' ontdekte! We vermoedden eigenlijk meteen al wel dat het 'potje', dat met spinseldraden goed was verankerd tussen de grassprietjes/pijpenstrootjes, iets te maken moest hebben met de spin.

De spin waaraan we al gauw de wesp koppelden, omdat de tekening op de spinnenrug wel opvallend deed denken aan een wesp.

Ik zal u niet langer in onzekerheid laten: het bleek de wespenspin te zijn. Ook wel tijgerspin genaamd. Gezien de tekening op de rug ook goed te begrijpen. Zie de foto op de vorige pagina. Voor wie er van houdt om ook de officiële naam te weten: Ze behoort tot de familie der wielwebsspinnen (*Araneidae*).

Argiope bruennichi in het Aamsveen

En het 'potje' dicht in de buurt van het web? Veel beter dan dhr. Jan van Duinen (Een voor mij onbekend iemand, tot ik de naam wespenspin 'googelde') kan ik het u niet uitleggen en laten zien! Hopelijk bent u in de gelegenheid om de volgende link op uw computer/laptop te activeren:

<http://www.janvanduinen.nl/argiopebruennichi.php>

Er komt een fraai verslag van Jan van Duinen die bovengenoemd natuurfenomeen prachtig heeft beschreven en in beeld heeft gebracht. Bent u verstoken van internetgebruik, dan ben ik van harte bereid om, indien gewenst, u bij te praten over de *Argiope bruennichi*!

Wat blijft de natuur ons steeds weer verrassen!

Argiope bruennichi legt eieren van onderaf in de halve cocon, waarna deze dichtgesponnen wordt (foto's Jan van Duinen)

Argiope bruennichi - lege cocon

De mysterieuze wereld van de paddenstoel

door Tineke Eitink – 23 september 2016

foto's Tineke Eitink en Erika van Oldeneel

Hoewel we natuurlijk allemaal heel blij zijn met deze prachtige nazomer, is er toch een klein minpuntje..

Als je namelijk een paddenstoelenwandeling organiseert met dit droge weer hoef je niet veel toppers te verwachten. Verbazing dat we met z'n 6-en, na enig gezamenlijk en minuscule speurwerk in het Stroink, toch nog hebben ontdekt:

Diverse tondelzwammen, die wel 10 - 15 jaar oud kunnen worden (tel de jaarringen maar). In tegenstelling tot de berkenzwam, die maar 1 jaar leeft. En wat te denken van de sierlijke paddenstoel hieronder, met de naam "plooirokje"...

Plooirokje - Parasolis plicatilis sl

En ook werd er een aantal bijzondere kostgangersboleten gespot. Een kostgangerboleet is een paddenstoel die als parasiet leeft op een aardappelbovist. Onze gids Jisk Holleman toonde ons ook de "smakelijke russula", die eetbaar is, zelfs inderdaad smakelijk zou zijn – met een ham kleurige hoed, die niet helemaal tot aan de rand toe doorloopt.

Bovendien hebben we ook een prachtige gave en grote Dennenvoetzwam gezien, alsof hij van fluweel was gemaakt..

Dennenvoetzwam - Phaeolus schweinitzii

Deze Dennenvoetzwam leeft eerst als parasiet op een dennenboom en later als saprofyte om alle afval op te ruimen. De naam is afkomstig van de Griekse woorden "sapro" (verrot) en "phutton" (plant). Het is een verwijzing naar de manier waarop deze paddenstoelen zich voeden, namelijk met dood organisch materiaal. Zonder deze zwammen zou een bos al snel ten onder gaan aan het eigen afval materiaal.

Ik heb tijdens deze gezellige voorloopwandeling wederom een heleboel van Jisk opgestoken over de wereld van de paddenstoel. En nu maar hopen dat dit moois morgen bij de officiële publiekswandeling (die Jisk samen met Erika gidst), ook nog te bewonderen is!

Schoolwandelingen op het Aamsveen

door Lidy Schans – september 2016

foto Henk Eitink

Bij een vriendelijk zonnetje en een droge bodem was het weer een feestje om door het Aamsveen te struinen. De kinderen waren heel enthousiast en hebben de historie en de oertijd in het klein beleefd. We hebben bessen geproefd van de vossenbes en de lijsterbes naar paddenstoelen en spinnen gekeken. Gentianen bewonderd en een kikker bekeken. Het veenmos uitgeplozen en aan turfjes gesnuffeld.

Kortom weer een feestje om dit mee te maken.

Schoolgids Henk Kaspers heeft in het Aamsveen de volle aandacht

Wat te doen met een mollende weul?

door Celia Horst – september 2016

foto Wikipedia

Volgens de buurman heb ik een “weul” in de tuin en daar moet ik echt wat aan doen. Anders houd ik geen gras over. Hij zou wel even een klem halen. Binnen vijf minuten was er zo’n ijzeren geval, waar ik zéker mijn vingers niet tussen wil krijgen, in de gang geplaatst in afwachting van “mijn” graaflustige weul.

Ja, mijn behulpzame noabers staan altijd direct klaar om dat stadse deerntje de wijze werken en gebruiken van het leven buiten de stad bij te brengen. Maar of ik daar altijd even gelukkig mee ben... Ik weet het soms niet zo goed. Ergens heeft de buurman helemaal gelijk. Ik weet niet wat die mol zich in de kop heeft gehaald, maar gras maaien is op bepaalde plekken echt geen grappig klusje meer. Het gras zit vol met hele oppervlakkige gangen en ook aardig wat hopen.

Die hopen vind ik niet zo'n heel groot probleem, die trap je zo weer plat, het overige zand hark je vervolgens uit en met behulp van een beetje graszaad zie je er na een tijdje niets meer van. Maar die oppervlakkige gangen zijn wel heel vervelend. Vooral tijdens het grasmaaien...

Een buurvrouw die me een zak peren kwam brengen vroeg ik wat zij er van dacht. De eerste vraag die ze mij stelde was of ik het gras misschien gesproeid had, het was immers al lange tijd uitzonderlijk warm en droog. Misschien was dit nijvere gravertje wel gewoon op zoek naar water of zaten de wormen door het sproeien hoog. Maar nee, dit kon ik volmondig ontkennen. Ik ben niet zo van de smaragdgroene tapijtjes en vind dat gras zich gewoon moet kunnen redden. Of ik dan misschien wel eens engerlingen in mijn tuin gevonden had... Natuurlijk! Dat ik daar zelf niet aan had gedacht! Vorig jaar heb ik daar in de Gidsengids zelfs nog wat over geschreven. Dus ja, die heb ik wel. En ik ben bang dat het er ook niet zo heel erg weinig zijn...

Vandaar dat oppervlakkige verkeer onder mijn grasmat. En daar ontstond nu dan ook mijn dilemma: meneertje mol is eigenlijk heel hard aan het werk om allerlei schadelijk gespuis op te ruimen, maar maakt er ondertussen wel een bende van!

Inmiddels is hij een week aan het werk geweest en heeft hij meterslange gangen gegraven en een stuk of dertig hopen aarde opgeworpen.

De buurman heeft drie maal een klem gezet zonder daar iets mee te bereiken. Ik heb de hopen inmiddels allemaal maar dicht getrapt en aangeharkt. Tot nog toe heeft alle inspanning nog niet echt wat opgeleverd. Sterker nog, je ziet naast de platgetrapte hopen gewoon weer nieuwe bergjes zand groeien!

En stiekem, als ik heel eerlijk ben, ben ik er eigenlijk ook niet zo rauwig om dat de mol niet gemold is. Het voelt toch niet helemaal goed om zomaar aan het moorden te slaan. Verjagen is meer mijn ding geloof ik. Op internet las ik dat carbid een middeltje is wat effectief kan zijn. Boeren schijnen dat al heel lang te gebruiken om de mollen uit hun weiden te verjagen. Wellicht een wat vriendelijkere manier om dit probleem op te lossen. Ik ben benieuwd of het gaat lukken om zo meneertje mol weg te krijgen uit mijn tuin. En dan maar hopen dat hij niet de verkeerde kant op gaat en alsnog zijn laatste adem uitblaast in de klemmen van mijn noabers...

Wist u trouwens dat...

- Een mol met een snelheid van 7 kilometer per uur ondergronds door de gangen heen kan jagen (zowel vooruit als achteruit)
- Hij in een uur tijd een gang van zo'n 12 tot 15 meter kan graven
- Hij ondergronds maar één vijand heeft namelijk zijn soortgenoten
- Bovengronds al snel een smakelijk hapje is voor allerlei roofvogels en andere roofdieren en dus ook uw eigen kat
- Een mol dagelijks wel zo'n 100 regenwormen op zijn menu heeft staan, maar ook een jonge muis of een kikker best lust
- Een mol niet de hele dag actief is maar ongeveer 3 maal daags gedurende een uur of vier op pad is

Geld van Landschap Overijssel voor de boomkikker tussen Aamsveen en Witteveen!

door Hanneke van Dorp – september 2016

foto Tineke Eitink

Dit voorjaar stuurde Landschap Overijssel een bericht rond dat mij via EnHOe bereikte waarin aangekondigd werd dat er wat geld beschikbaar was om te besteden aan soortgerichte maatregelen op terreinen van anderen. Daarvoor konden voorstellen ingediend worden om in aanmerking te komen voor een bedrag van maximaal 5000 euro.

Met Erik Rolevink van EnHOe en Tariq Starck, die deskundig is op het gebied van amfibieën ben ik gaan piekeren over een kleine, effectieve maatregel voor de boomkikkers rond Enschede. Genoeg wensen te bedenken, maar wat is klein (het bedrag zou niet heel groot zijn), effectief en niet al te ingewikkeld.

Tijdens wat nachtelijke fietstochtjes om boomkikkers te luisteren rijpte bij mij het idee dat er nog wat stapstenen in de vorm van poelen ontbraken in de verbinding tussen het nieuwe reservaat dat met geld van de crowd-funding in 2014 aangelegd is aan de Weustinkhoekweg en de omgeving van 't Spik en Smalenbroek. Sinds er enkele nieuwe poelen op Smalenbroek en 't Spik aangelegd zijn, zijn daar geregeld boomkikkers te horen in het voorjaar. Ook in het nieuwe reservaat lieten de eerste boomkikkers zich dit voorjaar horen: ca vier roepende exemplaren. Staande bij het reservaat hoorden we zelf een paar boomkikkers in enkele poelen in de buurt. Ook op het Groot Brunink heeft iemand er één gehoord. Het gaat dus echt de goede kant op, maar langs de grens met Duitsland was het nog oorverdovend stil en tussen 't Groot Brunink en Smalenbroek zat ook nog een gat.

Het eerste idee dat Erik en ik ontwikkelden was een poel te laten aanleggen op terrein van een boer aan de Buurserstraat tussen Smalenbroek en Groot Brunink.

Boomkikker in natuurlijke leefomgeving, in de zon op een braamstruik

We maakten een afspraak om er eens te gaan praten en kijken. Wat bleek: vrijwel precies op de door ons bedachte plek was een paar weken tevoren een prachtige poel af gekomen. Er stond al water in, maar de oevers waren nog helemaal kaal. Daar was de subsidie van Landschap Overijssel dus niet meer nodig. Het idee hier een steentje bij te dragen voor de boomkikker liet ons nog niet los, maar de tijd begon ook te dringen omdat het projectvoorstel voor 1 juli ingediend moest worden.

Van de poelinventarisatie van een paar jaar geleden herinnerden we ons een paar poelen in de achtertuin van een huis aan de Twistveenweg. We hebben er geholpen de poelen vrij te maken van vis. Dat heeft ze kennelijk nog niet erg geschikt gemaakt voor boomkikkers, want bij diverse nachtelijke fietstochtjes over de Twistveenweg was er dit voorjaar nog niets te horen. De reden is waarschijnlijk dat de poelen veel te diep zijn en steile oevers hebben.

Dan warmt het water te langzaam op in het voorjaar. Boomkikkers leggen geen eieren in zo'n poel; die zouden ook weinig kans maken in het te koude water.

We zijn gaan praten met de eigenaren en hebben toen een voorstel ingediend om de achterste poel, die verder gunstig gelegen is in de luwte van houtwallen in de hoek van een weiland ondieper te maken. Onlangs hoorden we dat Landschap Overijssel ons € 2000 ter beschikking stelt om dit project uit te voeren. Nu zijn we weer in overleg met de eigenaren van de poel over de manieren om het idee met dit (kleine) budget uit te voeren.

Kort voor het insturen van dit bericht hoorde ik dat de eigenaren van de poel niet door willen gaan met het project. Ze zien er van af omdat ze (denk ik terecht) bang zijn dat door het aanvoeren van grond met vrachtauto's hun erf ernstig beschadigd zou kunnen raken. Het bedrag lijkt sowieso aan de lage kant om het plan netjes uit te voeren.

Een beetje teleurstellend is dit wel. Het voelde toch een beetje aan alsof we een prijs gewonnen hadden die we nu niet krijgen. Erik en ik gaan uitzoeken of Landschap Overijssel ons het geld ook ergens anders wil laten besteden voor de boomkikker en of we daar nog een goed ideeetje voor kunnen bedenken.

Heemtuindag 18 september 2016: hoogste bezoekersaantal ooit!!

door Yvonne Deinum – 18 september 2016

foto's Tineke Eitink en Pim Bosman

Frieda maakt een van haar smakelijke hapjes klaar

Gelukkig was het mooi zonnig weer en ca. 20 graden warm die middag, dus optimale omstandigheden voor onze Herfst-heemtuindag op het grasveld bij de beek in het Ledeboerpark.

Op de kramen prijken kleurrijke appels, pompoenen en boeketten van wilde bloemen, kortom het zag er sfeervol uit.

Van tevoren had Hanneke persberichten verspreid via de regionale kranten, en posters her en der in het park.

De publiciteit leverde kennelijk resultaat op, want de hele middag was er een gezellige drukte bij de kramen. De kinderactiviteiten waren populair: zelf leuk speelgoed maken met o.a. dennenappels, wieltjes en vleugels; of zelf broodjes met appelvulling bakken. De informatiekraam had aantrekkelijke kinderboeken en decoratieartikelen.

Het gebak en de limonade bij de koffiekraam waren eigenhandig bereid door Frieda en Hanneke, o.a. pruimentartaart, kwarktaartjes, bramenlimonade en vele soorten jam. Ook de appeldeskundige (pomoloog) had veel aanloop. Het bleef nog druk tot bijna 17.00 uur.

Deze Heemtuindag trok in totaal 330 bezoekers, dat zijn er meer dan ooit tevoren. Mede dankzij alle medewerkers en vrijwilligers, die deze dag tot een succes hebben gemaakt.

Er wordt door de kinderen heel wat afgeknutseld samen met onze vrijwilligers

Schatten van de herfst

door Celia Horst- september 2016

foto Tineke Eitink

Wist u dat de herfst na de lente mijn meest favoriete seizoen is?

Enerzijds word ik soms wat melancholisch van de duidelijke tekenen van vergankelijkheid. Waar je ook kijkt, overal zie je tekenen van afbraak. Maar wanneer je wat beter kijkt, zie je ook tekenen van belofte: overal zijn zaden en vruchten te vinden. En wat zijn die zaden soms prachtig verpakt!

De meest fraaie zaaddoosjes ontdek ik wanneer ik wat bewuster door de tuin, maar ook door bos en wei loop. Wat een prachtige ontwerpen! En ook wanneer je de zaden die er in zitten beter bekijkt, wordt je stil van verwondering. Zo'n diversiteit! En allemaal met hun eigen speciale ontwerp om zich zo goed mogelijk te laten verspreiden. De één met een parapluutje om zich mee te laten voeren door de wind, de ander met haakjes om zich vast te kunnen grijpen in de vacht van een dier om zo mee te kunnen liften naar een andere plek, sommige zaden worden rondgeschoten of weggeslingerd door een aanraking of de wind. Anderen zijn verpakt in een smakelijke vrucht.

En dan heb je natuurlijk ook nog de zaden die zelf als voedsel dienen voor mens en dier en door opslag in de grond een kans hopen te krijgen om te gaan kiemen. Al dat moois wekt zo af en toe een enorme verzamelwoede bij mij op. Dan voel ik me weer als een kind dat het liefst elke zak van broek en jas vult met al dat moois en lekkers dat er te vinden is!

Ach en als je dan toch aan het verzamelen bent geslagen, kun je er net zo goed thuis ook wat mee gaan doen! Met veel van die schatten kun je met behulp van een beetje handigheid en creativiteit namelijk hele mooie dingen maken. Op de Heemtuindag is dit dan ook veelvuldig gedaan. Hieronder ziet u één van de vele kunststukjes die daar werden gemaakt.

een natuurcreatie van Pim Bosman op de Heemtuindag

Colofon

*Instituut voor Natuureducatie en
Duurzaamheid, afdeling Enschede*

De Gidsengids verschijnt 4 keer per jaar.

Redactie en facebook

*Celia Horst-Geijtenbeek
Burg. Stroinkstraat 375
7547 RH Enschede
celia@jfhorst.nl
053-4343648
Tineke Eitink-Doornhein*

Lidmaatschap IVN

*De contributie bedraagt voor:
IVN-leden € 18,50 per jaar,
huisgenootleden € 5,00 per jaar.
De minimale bijdrage voor
donateurs is € 12,00.
IBAN: NL05 INGB 0000 8388 83
t.n.v. IVN Enschede*

*Opzeggen:
schriftelijk vóór 1 december*

Website:

*<https://afdeling.ivn.nl/afdeling/enschede>
Facebook: www.facebook.com/IVNEnschede*

Webbeheerder

*Jan Willem Visschers
jwvisschers@gmail.com
053-4765535*

Bestuur :

Voorzitter

*Hanneke van Dorp
Wooldrikshoekweg 104
7535 DD Enschede
hanneke_van_dorp@planet.nl
053-4780392*

Secretariaat en ledenadministratie

*1^e secretaris
Mieke Vlierhaar
Bergweg 27
7524 CT Enschede
053 433 69 90*

2^e secretaris

*Lidy Schans
secretariaatvnnenschede@gmail.com*

Penningmeester

*Dirk Nijenboer
Van Riebeekstraat 95
7535 ZJ Enschede
dendirk@home.nl
053 4311364*

Leden

*Ineke Muijser
Broekheurnering 619
7544 TN Enschede
w.h.muijser@kpnmail.nl
053- 4762518*

Kopij graag inleveren voor 25 november a.s.

celia@jfhorst.nl